

**National
Association of
Regulatory
Utility
Commissioners**

PSC
PUBLIC SERVICE
COMMISSION
OF KENTUCKY

საქართველოს ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია

საქართველოს ენერგეტიკული ბაზრის სტრუქტურა

მალხაზ ძიძიკაშვილი
იურიდიული დეპარატმენტი
17-21 მაისი,
კენტუკი. აშშ

ელექტროენერგეტიკის სექტორი

- საქართველოს ელექტროენერგეტიკის სექტორის რეორგანიზაციის დაწყებისთანავე მოხდა ვერტიკალურად ინტეგრირებული სისტემის ცალკეულ სეგმენტებად დაშლა.
- დღეს ელექტროენერგეტიკული სექტორი დაყოფილია შემდეგნაირად:
 - ელექტროენერგიის გენერაცია;
 - ელექტროენერგიის გადაცემა;
 - დისპეტჩერიზაცია;
 - ელექტროენერგიის განაწილება.

- ელექტროენერგიის გენერაცია თავის მხრივ იყოფა:
 - წარმოების ტიპზე: ჰიდროელექტროსადგური და თბოელექტროსადგური
 - ფუნქციით: ჩვეულებრივი ან, ერთიანი ელექტროენერგეტიკული სისტემის მარეგულირებელი
 - რეგულირების ტიპზე: სრული რეგულირებადი (ფიქსირებული) ტარიფით, ნაწილობრივ რეგულირებადი (ზღვრული) ტარიფით ტარიფის რეგულირების გარეშე.
- ელექტროენერგიის გადაცემად მიიჩნევა 500/300/220 კვ. მაგის ქსელებით ელექტროენერგიის გადაცემის მომსახურება. ეს საქმიანობა საჭიროებს ლიცენზირებას.
- ელექტროენერგიის გადაცემის მომსახურებას ახორციელებს ორი ლიცენზიატი - შპს “საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა” და ს.ს. “საქრუსენერგო”

- დისპეზირიზაციას საქართველოში ახორციელებს ერთი ლიცენზიატი – შპს “საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა”.
 - ელექტროენერგიის განაწილებას, ანუ საბოლოო მომხმარებლებდე ელექტროენერგიის მიზანას ახორციელებს 3 ლიცენზიატი: სს “თელასი”, სს “ენერგო-პრო ჯორჯია” და ს.ს. “კახეთის ენერგოდისტრიბუცია”.
 - ელექტროენერგეტიკული სისტემის ოპერატორი მართვას ახორციელებს შპს “საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა”, ხოლო, პირდაპირი ხელშეკრულებების გარეთ დარჩენილი ელექტროენერგიის ფინანსურ მართვას ახორციელებს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი.
- საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, ელექტროენერგიით საბითუმო ვაჭრობაში მონაწილეობის უფლება მინიჭებული აქვთ ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციულ ოპერატორს, წარმოების და განაწილების ლიცენზიატს, მცირე სიმძლავრის ელექტროსადგურს

- აღნიშნულის გარდა, ელექტროენერგეტიკულ ბაზარზე საქმიანობები კვალიფიციული საწარმოები – იმპორტიორები, ექსპორტიორები და პირები, ვინც აკმაყოფილებენ პირდაპირი მომხმარებლისადმი კანონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებს. პირდაპირი მომხმარებელი უფლებამოსილია ელექტროენერგია იყიდოს მიმწოდებლებთან გაფორმებული ხელშეკრულებების საფუძველზე.
- პირდაპირ მომხმარებელს, ელექტროენერგიის იმპორტიორსა და ექსპორტიორს ელექტროენერგიით საბითუმო ვაჭრობაში მონაწილეობის უფლებას ანიჭებს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი.
- ელექტროენერგიით საბითუმო ვაჭრობაში მონაწილეობის უფლების მიღებისათვის ელექტროენერგიის იმპორტიორმა ან ექსპორტიორმა ხელშეკრულების წარდგენით უნდა დაადასტუროს ელექტროენერგიის ფლობა, ხოლო, პირდაპირ მომხმარებელს ბოლო ერთი წლის განმავლობაში უნდა ჰქონდეს ელექტროენერგიის გარკვეული ოდენობის მოხმარება (2010–2012 წლებში არანაკლებ 7 მლნ. კვტ.სთ.)

ელექტროენერგეტიკულ სექტორში დაწყებული ეტაპობრივი რეორგანიზაციის შედეგად,
ბაზრის რეგულაცია ხორციელდება განსხვავებულად:

- ერთიანი ელექტროენერგეტიკული სისტემის მარეგულირებელი სადგურებს უდგინდებათ წარმოების ფიქსირებული ტარიფი, ანუ, ხდება სრული სატარიფო და სამართლებრივი რეგულაცია;
- ყველა სხვა სადგურს, რომელიც არ არის დერეგულირებული და ამავდროულად, არც ერთიან ელექტროენერგეტიკული სისტემის მარეგულირებელ სადგურებად არ არიან მიჩნეული, უდგინდებათ წარმოების ზღვრული ტარიფი, ანუ, ხდება ნაწილობრივი სატარიფო და სრული სამართლებრივი რეგულაცია;
- 13 მგვტ.-ზე ნაკლები სიმძლავრის ელექტროსადგურებს ტარიფი არ უდგინდებათ (მხარეები თვითონ განსაზღვრავენ ელექტროენერგიის საფასურს). კომისია ახორციელებს მხოლოდ სამართლებრივ რეგულაციას;
- 13 მგვტ.-ზე მეტი სიმძლავრის, მაგრამ, 2008 წლის 1 აგვისტოს შემდგომ აშენებულ ელექტროსადგურებზე გაიცემა ელექტროენერგიის წარმოების ლიცენზია, მაგრამ, მათ ტარიფი არ უდგინდებათ (მხარეები თვითონ განსაზღვრავენ ელექტროენერგიის საფასურს), ანუ, კომისია ახორციელებს მხოლოდ სამართლებრივ რეგულაციას;

- ელექტროენერგიის გადაცემაზე დგინდება ფიქსირებული ტარიფი, ანუ, ხდება სრული სატარიფო და სამართლებრივი რეგულაცია;
- დისპეტჩერიზაციაზე დგინდება ფიქსირებული ტარიფი, ანუ, ხდება სრული სატარიფო და სამართლებრივი რეგულაცია;
- ელექტროენერგიის განაწილებაზე დგინდება ფიქსირებული ტარიფი, ანუ, ხდება სრული სატარიფო და სამართლებრივი რეგულაცია;
- ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორის მომსახურებაზე დგინდება ფიქსირებული ტარიფი, ანუ, ხდება სრული სატარიფო და სამართლებრივი რეგულაცია;
- ელექტროენერგიის იმპორტის კვოტირება არ ხდება, ხოლო, ტარიფი გაითვლება კომისიის მიერ განსაზღვრული წესით;
- ელექტროენერგიის ექსპორტი არ კვოტირდება და ტარიფი არ დგინდება.

ბაზრის სამართლებრივი სტრუქტურა

- “ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ” კანონის და პარლამენტის მიერ დამტკიცებულ “ენერგეტიკულ სექტორში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების” შესაბამისად, საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტრომ გამოსცა “ელექტროენერგიის (სიმძლავრის) ბაზრის წესები”, ხოლო, კომისიამ გამოსცა “ელექტროენერგიის (სიმძლავრის) მიწოდებისა და მოხმარების წესები”.
- “ელექტროენერგიის (სიმძლავრის) ბაზრის წესები”და “ელექტროენერგიის (სიმძლავრის) მიწოდებისა და მოხმარების წესები” წარმოადგენენ მთავარ ნორმატიულ დოკუმენტებს, რომლებიც არეგულირებენ ურთიერთობებს ელექტროენერგიის მწარმოებლებს, დისპეტჩერს, გადამცემებს, პირდაპირ მომხმარებლებს, გამანაწილებლებსა და მომხმარებლებს შორის.
- ელექტროენერგიის გამანაწილებელი კომპანიები და კვალიფიციური საწარმოები (პირდაპირი მომხმარებლები) ელექტროენერგიას ყიდულობენ პირდაპირი ხელშეკრულებების საფუძველზე უშუალოდ მწარმოებლებთან, ხოლო, სისტემის ტექნიკური ოპერატორი (შპს “საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა”) უზრუნველყოფს ელექტროენერგიის მიტანას მყიდველამდე.

- ელექტროენერგიის გამანაწილებელი კომპანიები და კვალიფიციური საწარმოები, ვინც ელექტროენერგიას ყიდულობენ პირდაპირი ხელშეკრულებების საფუძველზე, ვალდებული არიან განახორციელონ მათი ელექტროენერგიის საპროგნოზო მოხმარების რეზერვირება - საპროგნოზო მოხმარების 10 %-ით (2010-2012 წლებში).
- გენერაციის ობიექტებს, ვინც ვერ გააფორმა ხელშეკრულება ელექტროენერგიის გაყიდვაზე ელექტროენერგიის გამანაწილებელი კომპანიებთან ან კვალიფიციურ საწარმოებთან, ან, დარჩა დაუკონტრაქტებელი ელექტროენერგია, შეუძლიათ გააფორმონ ხელშეკრულება ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციულ ოპერატორთან და იმ შემთხვევაში, თუ ელექტროენერგეტიკული სისტემა მოითხოვს დამატებით სიმძლავრეებს, ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციულ ოპერატორი იძენს ამ ელექტროენერგიას.
- იმ შემთხვევაში, თუ ელექტროენერგიის გამანაწილებელ კომპანიებს ან კვალიფიციურ საწარმოებს გაფორმებული არ აქვთ ხელშეკრულება სარეზერვო ელექტროენერგიაზე, მათ სარეზერვო უზრუნველყოფას ახორციელებს ელექტროენერგეტიკული სისტემის კომერციული ოპერატორი სტანდარტული პირობებით.
- ყველა ხელშეკრულება ელექტროენერგიის ყიდვა-გაყიდვაზე სავალდებულო წესით უნდა დარეგისტრირდეს სისტემის ტექნიკური ოპერატორთან - შპს “საქართველოს სახელმწიფო ელექტროსისტემა”-ში.

ბუნებრივი გაზის სექტორი

- 1999 წელს ბუნებრივი გაზის სექტორის მართვა შევიდა კომისიის უფლებამოსილებებში.
- დღეს ბუნებრივი გაზის სექტორი დაყოფილია შემდეგნაირად:
 - ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირება
 - ბუნებრივი გაზის მიწოდება
 - ბუნებრივი გაზის განაწილება.
- ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირება ხორციელდება ლიცენზიის საფუძველზე და სრული სატარიფო რეგულირებით.
- ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირებას ახორციელებს ერთი ლიცენზიაზი - შპს “საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია”.

- ბუნებრივი გაზის მიწოდება საქართველოში ნაწილობრივ დერეგულირებულია:
 - ბუნებრივი გაზის მიწოდებაზე ლიცენზია არ გაიცემა;
 - არასაყოფაცხოვრებო კატეგორიის მომხმარებლისათვის გაზის მიწოდების საფასური არ დგინდება, თუმცა, კომისია ურთიერთობებს მომწოდებელსა და მომხმარებელს შორის არეგულირებს სამართლებრივად, კერძოდ, ადგენს ე.წ. ქვეპის წესებს – ბუნებრივი გაზის მიწოდების და მოხმარების წესებს, აგრეთვე, განიხილავს დავებს;
 - საყოფაცხოვრები კატეგორიის მომხმარებლებისათვის ბუნებრივი გაზის მიწოდება ხორციელდება რეგულირებადი ტარიფით და იგი განიხილება, როგორც ბუნებრივი გაზის განაწილებასთან დაკავშირებული საქმიანობა.
- ბუნებრივი გაზის განაწილებაზე გაიცემა ლიცენზია და სრულად რეგულირდება ფიქსირებული ტარიფით.
- განაწილების საქმიანობა მოიცავს ბუნებრივი გაზის გატარებასაც.

სამართლებრივი სტუქტურა

- “ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ” კანონის და პარლამენტის მიერ დამტკიცებულ “ენერგეტიკულ სექტორში სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებების” შესაბამისად, კომისიამ გამოსცა “ბუნებრივი გაზის მიწოდებისა და მოხმარების წესები, ხოლო საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტრომ გამოსცა “ბუნებრივი გაზის ბაზრის წესები”.
- 2007 წლის 25 სექტემბერს საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტრომ “ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ” კანონის საფუძველზე გამოსცა ბრძანება, რის თანახმადაც, ბუნებრივი გაზის მიწოდების საქმიანობა გამოცხადდა ნაწილობრივ დერეგულირებულად.
- საქართველოში გაზის იმპორტი თავისუფალია.

- საქართველოს ბუნებრივი გაზის მაგისტრალების ოპერატორია შპს “საქართველოს გაზის ტრანსპორტირების კომპანია”, რომელიც როგორც ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირების ლიცენზიატი ვალდებულია უზრუნველყოს გაზის ტრანსპორტირება დანიშნულების ადგილამდე რეგულირებადი ტარიფით.
- ბუნებრივი გაზის ტრანსპორტირებაზე უარი დასაშვებია მხოლოდ ტექნიკური პირობის არსებობისას.
- არასაყოფაცხოვრებო კატეგორიის მომხმარებელს შეუძლია ბუნებრივი გაზი შეიძინოს ნებისმიერ მიმწოდებელთან.
- ბუნებრივი გაზის განაწილების ლიცენზიატი ვალდებულია შესაბამისი ანაზღაურებით გაატაროს ბუნებრივი გაზი, რომელსაც მიმწოდებელი აწოდებს მომხმარებელს.

ლიცენზირების პროცედურები

- საქართველოში ლიცენზირებად საქმიანობის სახეებს და ლიცენზიის გაცემის ზოგად პროცედურებს განსაზღვრავს კანონი “ლიცენზიების და ნებართვების შესახებ”, ხოლო, ენერგეტიკულ სექტორში სპეციალურ მოთხოვნებს განსაზღვრავს კანონი “ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ”.
- “ლიცენზიების და ნებართვების შესახებ” და “ელექტროენერგეტიკისა და ბუნებრივი გაზის შესახებ” კანონების საფუძველზე, კომისიის დადგენილებით დამტკიცებულია “ლიცენზირების წესები” ელექტროენერგეტიკის და ბუნებრივი გაზის სექტორში.
- დაინტერესებული პირის განაცხადი ლიცენზიის მიღებაზე უნდა აკმაყოფილებდეს “ლიცენზირების წესებით” განსაზღვრულ მოთხოვნებს.

მონიტორინგის პროცესი

- კომისიის დადგენილებით დამტკიცებულია "ელექტროენერგეტიკის, ბუნებრივი გაზისა და წყალმომარაგების სექტორში საქმიანობის კონტროლის წესები".
- კომისიის გადაწყვეტილებით ელექტროენერგეტიკის, ბუნებრივი გაზისა და წყალმომარაგების სექტორისათვის დამტკიცებულია კვარტალური და წლიური ანგარიშგების ფორმები.
- კომისია ელექტროენერგეტიკის, ბუნებრივი გაზისა და წყალმომარაგების სექტორში არსებულ საწარმოებიდან მიღებულ კვარტალური და წლიური ანგარიშგების ფორმების მიხედვით, ახორციელებს ამ საწარმოების საქმიანობის მონიტორინგს.
- საჭიროების შემთხვევაში, კომისია ახორციელებს ელექტროენერგიის, ბუნებრივი გაზისა და წყალმომარაგების სექტორში არსებულ საწარმოების საქმიანობის კონტროლს ადგილზე შემოწმებით.

გმადლობთ ყურადღებისათვის